

Seminari de teoria crítica i pensament antropològic

2015/2016

Codi: 101257

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500256 Antropologia social i cultural	OT	3	0
2500256 Antropologia social i cultural	OT	4	2

Professor de contacte

Nom: Josep Lluís Mateo Dieste

Correu electrònic: JosepLluis.Mateo@uab.cat

Utilització de llengües

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Prerequisits

Haver cursat 'Història de l'Antropologia'. No es recomana per a estudiants de tercer curs.

Objectius

Aquest seminari constitueix un espai per a debats epistemològics i teòrics innovadors que permeten, juntament amb les assignatures dels àmbits temàtics especialitzats, aprofundir en la crítica del coneixement antropològic i proporcionar una primera especialització.

Els objectius principals són: La discussió de textos que permetin reflexionar de manera crítica sobre les controvèrsies epistemològiques, polítiques i ètiques que van sorgir en Antropologia després de la II Guerra Mundial. Els temes implicats són les crítiques a la supremacia del mètode, els debats epistemològics sobre els relativismes i la universalitat, la crítica política sobre la responsabilitat social de l'antropologia, i les conseqüències del gir interpretativista sobre la legitimitat de l'antropologia per representar altres cultures i l'èmfasi en la reflexivitat.

Competències

Antropologia social i cultural

- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguin aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'indole social, científica o ètica.
- Valorar els problemes epistemològics i metodològics que comporta la dialèctica entre particularisme i comparació.
- Valorar en termes teòrics, metodològics i ètics les recerques antropològiques encaminades a objectius bàsics o orientades a la intervenció.

Resultats d'aprenentatge

1. Aplicar els codis ètics vigents al treball de camp etnogràfic.
2. Contextualitzar la recerca feta en relació amb l'estat de la teoria antropològica corresponent.
3. Expressar-se eficaçment aplicant els procediments argumentatius i textuals en els textos formals i científics.
4. Fer presentacions orals utilitzant un vocabulari i un estil acadèmics adequats.
5. Fer servir la terminologia adequada en la construcció d'un text acadèmic.
6. Identificar la variabilitat transcultural dels sistemes econòmics, de parentiu, polítics, simbòlics i cognitius, educatius i de gènere, i la teoria antropològica que hi fa referència.
7. Identificar les idees principals i les secundàries i expressar-les amb correcció lingüística.
8. Pensar críticament i intentar evitar les projeccions etnocèntriques en la construcció de teoria.
9. Reconèixer les implicacions ètiques de les recerques encaminades a objectius bàsics.
10. Reconèixer les implicacions ètiques de les relacions etnològiques entaulades durant les pràctiques de treball de camp.
11. Relacionar els elements i factors que intervenen en el desenvolupament dels processos científics.
12. Resumir les característiques d'un text escrit en funció dels propòsits comunicatius.
13. Sintetitzar els coneixements adquirits sobre l'origen i les transformacions experimentades pels diversos camps d'estudi de la disciplina.

Continguts

1. Introducció: història, epistemologia, ètica

- 1.1. La història de l'antropologia com a problema antropològic
- 1.2. Història d'una tensió: humanitat i diversitat

2. L'antropologia en crisi: coneixement i poder - la innocència perduda

- 2.1. Factors contextuais de la crisi
- 2.2. Conseqüències epistemològiques de la crisi: d'objectes primitius a subjectes

3. Tradicions nacionals

- 3.1. Un debat *made in USA*: els objectes etnogràfics esdevenen subjectes polítics
- 3.2. Altres memòries, altres consciències: ignoràncies entre Gran Bretanya i França

4. El problema de l'explicació antropològica

- 4.1. Una humanitat, diverses cultures: el debat relativisme - universalisme
- 4.2. Formes de relativisme-universalisme

5. El gir interpretatiu i altres culturalismes

- 5.1. Geertz: la cultura com a text
- 5.2. Primeres crítiques a l'interpretativisme

6. L'antropologia postmoderna

- 6.1. Deconstruint l'antropologia
- 6.2. Aportacions i crítiques

7. I malgrat tot... noves i velles propostes

- 7.1. Nova i vella etnografia

7.2. Repensant la història i la modernitat

7.3. Conceptes en moviment: societat, cultura, natura

Metodologia

Metodologia Docent:

- Classes magistrals amb suport de les noves tecnologies de la informació i la comunicació (NTIC).
- Visionat i discussió de material audiovisual.
- Directrius per a la reflexió i discussió crítica en qüestions vinculades a la història, l'epistemologia i l'ètica del treball antropològic.
- Elaboració d'assajos i comentaris de text sobre material bibliogràfic i audiovisual (individuals o en grup).

Activitats Formatives:

- Classes teòriques.
- Presentacions orals i discussió de lectures en grup.
- Lectura comprensiva i discussió de textos.
- Estudi individual i discussió en equip.
- Elaboració de treballs individuals i en grup.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes magistrals	34	1,36	1, 2, 5, 6, 8, 9, 10, 11
Seminaris (presentació de textos i discussió)	24	0,96	2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 11, 12, 13
Tipus: Supervisades			
Tutories	1	0,04	
Tipus: Autònomes			
Elaboració i presentació de treballs	30	1,2	2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13
Estudi i treball personal	59	2,36	2, 6, 9, 11, 12, 13

Avaluació

Mòdul lliurament de treballs (70%)

- Assaig 1: 35 % (individual)

- Assaig 2: 35% (individual o en grups de 2-4)

Mòdul de participació (30%)

- Assistència i participació a les discussions-seminari de lectures (presència obligatòria al 70%): 15%.
 - Presentació oral en una sessió de discussió de lectures: 15%
-

*Al principi de curs es lliuraran les instruccions dels exercicis.

Per aprovar el curs cal presentar i aprovar tots els exercicis.

El no lliurament del primer assaig implicarà un "No avaluable".

Calendari de les proves

Assaig 1. Lliurament: dimarts 5 d'abril.

Assaig 2. Lliurament: últim dia de classe.

Presentació oral: al principi de curs es distribuiran les presentacions dins les sessions de seminari de discussió.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Elaboració de treballs	70%	0	0	1, 2, 3, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13
Participació a classe i presentacions orals	30%	2	0,08	3, 4, 5, 7, 8, 11, 12, 13

Bibliografia

1. Introducció: història, epistemologia, ètica

- Bauman, Zygmunt. 2005 [1991]. *Modernidad y ambivalencia*, Barcelona, Anthropos.
- Bourdieu, Pierre. 2008 [1984]. *Homo academicus*. Buenos Aires, Siglo XXI.
- Foucault, M. 1971. *Las palabras y las cosas*, México, Siglo XXI.
- Hallowell, A.I. 1962. "The history of anthropology as an anthropological problem", *Journal of the History of the Behavioral Sciences*, 1, pp. 24-38.
- Harris, M. 2003 [1968]. *El desarrollo de la teoría antropológica*, Madrid, Siglo XXI.
- Harris, M. 2007 [1989]. *Teorías sobre la cultura en la era posmoderna*, Barcelona, Crítica.
- Menéndez, Eduardo L. 2002. *La parte negada de la cultura. Relativismo, diferencias y racismo*, Barcelona, Edicions Bellaterra.
- Stolcke, V. 1993. "De padres, filiaciones y malas memorias. Qué historias de qué antropologías?", J. Bestard i Camps (coord.), *Después de Malinowski*, Asociación Canaria de Antropología, Sta. Cruz de Tenerife, pp. 147-198.

2. L'antropologia en crisi: coneixement i poder - la innocència perduda

- Bancel, Nicolas; Blanchard, Pascal; Boëtsch, Gilles; Déroo, Eric; Lemaire, Sandrine (dir.). 2002. *Zoos humains. Au temps des exhibitions humaines*, Paris, La Découverte.
- Bonfil Batalla, Guillermo. 1973. "Conservative Thought in Applied Anthropology: A Critique", T. Weaver (ed.), *To See Ourselves. Anthropology and Modern Social Issues*, Glenview, Scott, Foresman and Company, pp. 126-130.

- Farish, M. 2005. "Archiving Areas: The Ethnogeographic Board and the Second World War", *Annals of the Association of American Geographers*, vol. 95, nº 3, pp. 663-679.
- González, Roberto I. 2004. *Anthropologists in the Public Sphere. Speaking Out on War, Peace, and American Power*, Austin, University of Texas Press.
- Price, David. 2004. *Threatening Anthropology. McCarthyism and the FBI's Surveillance of Activist Anthropologists*, Durham, London, Duke University Press.
- Price, David. 2008. *Anthropological Intelligence. The Deployment and Neglect of American Anthropology in the Second World War*, Durham, London, Duke University Press.

3. Tradicions nacionals

Estats Units

- Berreman, G.D. 1968. "Is anthropology alive? Social responsibility in social anthropology", "Social Responsibilities Symposium", *Current Anthropology*, vol. 5, nº 5.
- Chomsky, N. 1997. "The cold war and the university", A. Schiffrin (ed.), *The cold war and the university. Toward an intellectual history of the postwar years*, New York, The New Press.
- Gough, K. 1968. "New porposals for anthropologists", "Social Responsibilities Symposium", *Current Anthropology*, vol. 9, nº5.
- Hymes, D. (ed.). 1972. *Reinventing Anthropology*, New York, Pantheon Books.
- Sahlins, M. 1966. "The destruction of conscience in Viet Nam", *Dissent*, enero-febrero.
- "Social Responsibilities Symposium", *Current Anthropologist*.
- Weaver et.al. (eds). 1973. *To see Ourselves. Anthropology and Modern Social Issues*, Illinois, Glenview.
- Wolf, E. 1971. "Antropología en pos de guerra", *América Indígena*, vol. 31, nº2, pp. 429-449.

Gran Bretanya

- Asad, T. 1973. "Introduction", T. Asad (ed.), *Anthropology & the Colonial Encounter*, Londres, Ithaca.
- Asad, T. 1991. "Afterword: From the history of colonial anthropology to the anthropology of Western hegemony", G.W. Stocking, Jr., *Colonial Situations. Essays on the Conceptualization of Ethnographic Knowledge*, University of Wisconsin Press.
- Douglas, M. 1967. "If the Dogon...", *Cahiers d'Etudes Africaines*, vol. 7, nº 4, pp. 659-670.
- Feuchtwang, S. 1973. "The colonial formation of British social anthropology", T. Asad (ed.), op.cit.
- Forster, P. 1973. "Empiricism and imperialism: A review of the New Left critique of social anthropology", T. Asad (ed.), op.cit.
- Kuper, Adam. 1973. *Antropología y antropólogos. La escuela británica. 1922-1972*, Barcelona, Anagrama.
- Maddock, K. 1998. "Los dudosos placeres del compromiso" (trad.), *Anthropology Today*, vol. 14, nº 5.
- Richards, A.I.. 1967. "African systems of thought: an Anglo-French dialogue", *Man*, vol. 2, nº 2, pp. 286-297.

França

- Badou, G. 2000. "Sur les traces de la Vénus Hottentote", *Gradhiva*, 27, pp. 83-87.
- Ciarcia, G. 1998. "Ethnologues et 'Dogon'. La fabrication d'un patrimoine ethnographique", *Gradhiva* 24.
- Copans, J. 1975. *Anthropologie et Impérialisme*, Paris, François Maspero.
- Jamin, J. 1996. "Introduction", *Michel Leiris. Miroir de l'Afrique*, Paris, Quarto Gallimard.
- Jamin, J. 1988. "L'histoire de l'ethnologie est-elle une histoire comme les autres?", *Revue de Synthese* nos. 3-4, julio-diciembre.
- Lacoste-Dujardin, Camille. 1986. "Opération "Oiseau Bleu". Géostratégie et ethnopolitique en montagne Kabyle, 1956", *Revue des Mondes Musulmans et de la Méditerranée*, vol. 41, nº1, pp. 167-193.
- Leclercq, G. 1973. *Antropología y colonialismo*, Madrid, Alberto Corazón Editor.
- Leiris, M. 1995 [1950]. *L'etnòleg davant el colonialisme*, Icaria, Barcelona.
- Tillion, Germaine. 2000. *Il était une fois l'ethnographie*, Paris, Editions du Seuil.
- Tillion, Germaine. 2007. *Combats de guerre et de paix*, Paris, Editions du Seuil.

4. El problema de l'explicació antropològica

- Abu-Lughod, Lila. 2002. "Do Muslim Women Really Need Saving? Anthropological Reflections on Cultural Relativism and Its Others", *Ethics Forum*: September 11 and Ethnographic Responsibility, *American Anthropologist*, 104 (3), pp. 783-790.
- Dupertius, C. ; Gottraux, P. 1990. "Pour un universalisme critique. Essai sur les droits de l'homme et la diversité des cultures", *Equinox*, no.4.
- Frade, C. (comp.). 2002. *Globalització i diversitat cultural*, Barcelona: UOC.
- Geertz, C. 1996. *Los usos de la diversidad*, Barcelona, Paidós.
- Gellner, E. 1982. "Relativism and universals", M. Hallis, S. Lukes (eds.), *Rationality and Relativism*, Oxford/Cambridge, Blackwell, pp. 181-200.
- Sperber, D. 1982. "Apparently irrational beliefs", M. Hollis, S. Lukes (eds.), *Rationality and Relativism*, Oxford/Cambridge, Blackwell.
- Tambiah, S.J. 1990. "Rationality, relativism, the translation and commensurability of cultures", *Magic, Science, Religion, and the Scope of Rationality*, Cambridge, Cambridge University Press.
- Todorov, T. 1988. "Le projet universaliste", *Anthropologie et Sociétés*, vol. 12, nº 1.
- Todorov, T. 2003 [1989]. "Lévi-Strauss: L'horizon relativiste", *Nosotros y los otros*, Madrid, Siglo XX, pp. 83-112.

5. El gir interpretatiu i altres culturalismes

- Geertz, C. 1989. "Descripción densa: hacia una teoría interpretativa de la cultura", *La interpretación de las culturas*, Barcelona, Gedisa.
- Geertz, C. 1989. *El antropólogo como autor*, Barcelona, Paidós.
- Kapferer, B. 1988. "The anthropologist as Hero. Three exponents of post-modernist anthropology", *Critique of Anthropology*, vol. 8, nº 2.
- Keesing, R.M. 1987. "Anthropology as interpretative quest", *Current Anthropology*, vol. 28, nº2.
- Sperber, D. 1985. "Interpretative ethnography and theoretical anthropology", *On Anthropological Knowledge*, Cambridge.

6. L'antropologia postmoderna

- Appignanesi, R; Garrat, C. 1997. *Postmodernismo para principiantes*, Buenos Aires, Era Naciente, SRL.
- Clifford, J. 1991. "Introducción. Verdades parciales", J. Clifford, G.E. Marcus (eds), *Retóricas de la antropología*, Madrid, Júcar.
- Clifford, J. 1995 [1988]. *Dilemas de la cultura. Antropología, literatura y arte en la perspectiva posmoderna*, Barcelona, Gedisa.
- Gellner, E. 1994. *Postmodernismo, razón y religión*, Barcelona, Paidós.
- Jameson, T. 1996. *Teoría de la postmodernidad*, Madrid, Editorial Trotta.
- Marcus, G.E.; Cushman, D.E. 1991. "Las etnografías como textos", C. Reynoso, *El surgimiento de la antropología postmoderna por C. Geertz, J. Clifford y otros*, Barcelona, Gedisa.
- Marcus, G.E. 1992. "Past, present and emergent identities: Requirements for ethnographies of late twentieth-century modernity worldwide", S. Lash, J. Friedman (eds), *Modernity and Identity*, Oxford, Blackwell.
- Rabinow, P. 1992. *Reflexiones sobre un trabajo de campo en Marruecos*, Madrid, Júcar.
- Reynoso, C. 1991. "Presentación", *El surgimiento de la antropología postmoderna por C. Geertz, J. Clifford y otros*, Barcelona, Gedisa.
- Sangren, P.S. 1988. "Rethoric and the authority of ethnography: Post modernism and the social reproduction of texts", *Current Anthropology*, vol. 29, nº 3, pp. 405-435.
- Strathern, M. 1991. "Fuera de contexto: Las ficciones persuasivas de la antropología", C. Reynoso, *El surgimiento de la antropología postmoderna por C. Geertz, J. Clifford y otros*, Barcelona, Gedisa.

7. I malgrat tot... noves i velles propostes

- Angosto Ferrández, Luis Fernando. 2013. "Antropología, humanismo y responsabilidades cívicas: una conversación con Thomas Hylland Eriksen", *AIBR. Revista de Antropología Iberoamericana*, 8 (2), pp. 161 - 182.
- Axel, B.K. 2002. *From the Margins. Historical Anthropology and Its Futures*, Durham, Duke University Press.

- Bourgois, Philippe. 1990. "Enfrentándonos a la ética antropológica. Lecciones etnográficas de Centro-América" (trad.) ("Confronting anthropological ethics: Ethnographic lessons from Central America", *Journal of Peace Research*, vol 27, nº1, pp. 43-54).
- Comaroff, John, Comaroff, Jean. 2011. *Etnicidad S.A.*, Madrid, Katz Editores.
- Descola, Philippe. 2005. *Par-delà nature et culture*. Paris: Gallimard.
- González, Roberto J. 2007. "Towards mercenary anthropology? The new US Army counterinsurgency manual FM 3-24 and the military-anthropology complex", *Anthropology today*, vol. 23, nº 3, June.
- Graeber, David. 2011. *Fragmentos de antropología anarquista*, Virus Editorial, pp. 19-45, 104-116.
- Haraway, Donna. 1988. "Situated Knowledges: The Science Question in Feminism and the Privilege of Partial Perspective", *Feminist Studies*, vol. 14, nº 3, pp. 575-599.
- Kahn, J. 2001. "Anthropology and Modernity", *Current Anthropology*, vol. 42, nº 5, pp. 651-664.
- Messer, Ellen. 1993. "Anthropology and human Rights", *Annual Review of Anthropology*, 22, pp. 221-224.
- Morin, E. 1998. "La unidualidad del hombre", *Gazeta de antropología*, nº 13, pp. 5-9.
- Restrepo, Eduardo; Arturo Escobar. 2004. "Antropologías en el mundo", *Jangwa Pana*, 3, pp. 110-131.
- Ribeiro, G.L.; Escobar, A. (eds.). 2006. *World Anthropologies. Disciplinary Transformations within Systems of Power*, Oxford, New York, Berg.
- Sahlins, M. 1999. "What is Anthropological Enlightenment? Some Lessons of the Twentieth Century", *Annual Review of Anthropology*, 28, pp. 1-23.
- Stolcke, V. 1999. "La nueva retórica de la exclusión en Europa" *Revista Internacional de Ciencias Sociales* 159, UNESCO, Marzo 1999.
- Viveiros de Castro, E. 1996. "Dixi cosmológica i perspectivisme amerindi ["Os pronomes cosmológicos e o perspectivismo ameríndio", *MANA*, 2 (2), pp. 115-144].
- Wolf, E.R. 2001. *Pathways of Power. Building an Anthropology of the Modern World*, Berkeley, University of California Press.